

Carta de Santiago

*Judíorāka Jesucristore yi'yurāro'si pāpera o'otirā
Santiagore pūataeka*

¹ Yaje mijā īme yijeyomarā. Tuparā, supabatirā maipamaki Jesucristore yaþaika uþakaja baari-jayuka Santiago ñime ika pāpera mijaro'si pūataiki. Ba'iaja jūawa'ri þibikarā, aþetomaja watopekarā ð'þoð'þuarāe'earirakatata judíorāka imarāro'si ika yo'oyu.

Kire majēñemaka ðrīwārūrika Tuparāte mare ja'atayu

² Mija ã'mitipe yijeyomarā. Ba'iaja jūarijayurā imariþotojo "Jia oyajā yijaro'si simarāñu", jíjimaka ðrīþupajoairā mijā imabe.

³⁻⁴ Supa imarī ba'iaja mijaro'si simari-jariko'omakaja jiibaji Tuparāte ã'mitiriþēairā mijā jaririjayu. I'supakajaoka "Kire mayi'rijā'ataberiye'e", ðrīwārūirā mijā īme. Supa imarī ba'iaja mijaro'si simarijariko'omakaja, wayuþi'ribekaja kire yi'riwa'ri samija rakajeþpāärāñu. I'supaka imawa'ri jiibaji Tuparāte yaþaika uþakaja imarā mijā jaþakā'ã dakoa mijaro'si jariwa'ribesarāka.

⁵ Supa imarī "Ba'iaja yijūaika þoto, ikuþaka ñimarika Tuparāte yaþayu", mijā ðrīwārūberiye'e, kire samija jēñebe. I'supaka mijā baamaka jiaþi mijare sakiðrūjerāñu, ritaja nayaþaika uþaka þo'imajare jeyobaarimaji imarī.

6-8 Tōpi puri kire jēñebaraka, “Yijare sakiōrīrūjebesarāñu je'e aþeyari”, mijā ãriþupajoa'si. Ōrīkōrī je'e: Rukubaka þupajaoabaraka imarijayurā ñ'rārokapiji ña'riýaarjī imawārūbeyurā. Saþi ãriwa'ri, “Tuparāte yija jēñeika uþakaja yijare sakija'atabesarāñu je'e”, ãñurā nimamaka, dakoa nare kiōrīrūjebesarāñu.

9 Mija ã'mitiþe aþeroka: “Wayuoka baairā imariþotojo, Jesucristore yija ã'mitiriþeaika simamaka, Tuparā ñakoareka imatiyairā yija ime”, ãñurā puri jíjimaka imarijayurā.

10 Mia, ba'irījia rīkimakaja rikairāoka, ñoaka nare imarūjerükimarā simamaka, Jesucristore yi'yurā jariwa'ri “Imatiyaramajamarīrā yija imaroyikā'ā”, ãñurā puri jíjimaka imarijayurā.

11 Ōrīkōrī je'e: Ñoaka ijia yaamaka taya jīñua. I'suþakajaoka sō'õrika jīriwa'ri jūjika saro'si. Suþa imari jiyurika sōibeyu. Maeje mijare yibojaweaika uþaka nime rīkimaka ba'irījia rikairā. “Rīkimabaji mayaþarijayua matōþoerā”, aþparaka sawaþa niñerū mo'arīji reyarūkirkā nime.

“Ka'wisika jūariþotojo yire yi'riwa'ri sarakajeþâãrijayurāte jia yibaarāñu”, Tuparāte ãñu

12 Ka'wisika jūarijayurā imariþotojo okajājirā imari, samarakajeþâãrijayua ñatirā “Jia yire nayi'yu”, Tuparāte mareka ãrīrāñu. Suþa imari “Yika rīrākibiriwa'ri yire yi'rīrijayurāte õñia imajiparika yija'atarāñu”, Tuparāte ãrīka simamaka jia mare kibaarāñu.

13 Suþa imari ba'iaja mijā baarijitoika, “Tuparā yire sajā'meiki”, aþekaja mijā imabe. Tuparā

imaki, ba'iaja baarijitobeyuka, supabatirā, ba'iaja mare baarūjebeyuka.

14-15 I'supaka simako'omakaja, mapupakarāja ba'iaja baarika püpajoatirā, "Jia simapajīñu je'e yiro'si", marīrijayu. I'supaka mapupajaoikaþi ãrīwa'ri ba'iaja mabaarijayu. Supabatirāoka ba'ioyiaja baarijayurā maimarijarirāka, ba'iaja imarika tiyibeyurō'õrā a'rirükirā maimarāñu.

Tuparātaki þuri ba'iaja mare baarūjebeyuka

16 I'supaka simamaka, "Tuparāja yijare sajā'meiki ba'iaja yija baaokaro'si", ãrīwa'ri þakirika mijā püpajoa'si yijeyomarā.

17 I'supaka mare imarūjebeyuka imarī, jia Maþaki Tuparāte mare baayu, kiyapaika upakaja maimamirīrikawa'yaokaro'si. I'supaka baarimaji Tuparājaoka kime, aiyaka, tā'þia ritaja þo'ijiaeakaki. Kiþo'ijiaeaka þuri sarā'rārika, sayaaboaikaoka o'arijayua simako'omakaja Tuparā þuri kimarijayuareka o'abeyuka imarī, jia ima oyiaja mare ja'atajiparimaji kime.

18 Suþa imarī kiyapairokaþi kirika rita bojariroka mayi'þakā'ā õñia kika maimajiparūkia Tuparāte mare ja'atatika. Suþa imarī "Yirirā nimarū", mareka kērītika simamaka ritaja kiþo'ijiaeakareka mamarījiji kire yi'riü'muekarā maime.

Tuparārika bojariroka ã'mitiritirā sima upakaja mayi'ririijariye'e

19 Yijeyomarā, ika mijare yibojaerā baaika mijā ye'kariritiya'si. Tuparārika rita bojariroka mijare jaibojarāñurāte jiaþi mijā ã'mitiripëabe. I'supakajaoka mijā þupakareka ima ñojimarītaka

nare bojabekaja mijā imabe. Suþabatirā ñojimarīji nare mijā boebaria'si.

20 Toþi þuri waþuju boebayurā maimarākareka, jiirokaþi maimarika Tuþarāte yaþaika uþaka majaribesarāñu.

21 I'suþakajaoka ritaja ba'iaja baarika imakaka mijā ja'atabe. Suþabatirāoka "Tērīriki ñime", ãrikopeikite þuþajoaika uþaka þuþajoabekaja mijā imabe. I'suþaka imawa'ri, Tuþarārika bojariroka mijare kiõrîrûjeikakaka takaja jiaþi mijā yi'ririþaþe. I'suþaka mijā imarākareka þuri ba'iaja imarika tiybeyurō'õrā mijā a'rirükia imakoþeikareka Tuþarāte mijare tâârāñu.

22-24 Õrîwärûikôrî je'e: Üþeriaþi ï'rîkate kiþema yaeripotojo jiamariña ima rû'rëbekaja ke'rirâka i'suþakaja satuirâñu. Ñojimarī i'suþakaja ima kiyekarirâñu. I'suþaka mijā imajîñu Tuþarārika bojariroka ã'mitiririþotojo samija yi'riberrykareka. Tuþarārika bojariroka ã'mitiritirâ sâñu uþakaja yi'rirükia sime. Suþa mabaabesâkareka þuri, "Tuþarâte yi'yurâ yija ime", mañua, moñu uþakaja maþakiyu.

25 Tuþarârika bojariroka jia wârûbaraka sayi'ririþayukate þuri, ba'iaja baarika kire saja'atarûjerijayu. Rita sime Tuþarârika bojariroka. Suþa imariñ saye'kariribekaja, sajâ'meika uþakaja baariþayukate, ritajareka jia kire sakijeyobaarijarirâñu.

26 Aþerimaraþ þuri "Tuþarâ ñakoareka, kire jiyiþuþaka õñurâ imariñ, kiyapaika uþakaja baariþayurâ yija ime", ãñurâ. I'suþaka ãñurâ imariþotojo ba'iaja najairijayua ja'atabeyurâ

imarī, noñu uþakaja þakirimaja nime. I'suþaka imarā nimamaka “Tuparāte jiyipuþaka ñurā yija ime”, narþoþeika waþamarīa sajau.

²⁷ Maþaki Tuparāreka ikuþaka nime kire jiyipuþaka ñurā: Pakiamarīrā jarikarā wayuoka baairāte, suþabatirā natīmiaka reyatapaekarāteoka jia jeyobaairā, i'suþakajaoka ba'iaja baarimajare ima uþaka jaribeyurā nime.

2

Irātiji oyiaja jia jiyipuþaka morību'aye'e

¹ Mija ã'mitiþe yijeyomarā. Ritaja ima þemawa'ribajirā imatiyaiki maiþamaki Jesucristore ima simamaka, jiyipuþaka kire morīrijayu. “Jia kire yi'yurā yija ime”, ãñurā imariþotojo, wayuoka baairāte wayuñabekaja, ba'irījia rīkimaka rikairāte takaja jia jiyipuþaka ñurājayurā mijia ime.

² Mia je'e: Karemariña mijia rērīrijayurð'ðrā ð'rīka waþajā'rīkaka jariroaka jäätitirā, sajeyoa* i'suþakajaoka kiþitawājoarā taka'ratafirā etaiki. Aþika imaki wayuoka baaiki imarī, jaricomajaka jäätitirā etaiki.

³⁻⁴ Jia jariroaka jäätitirā etaikite jiyipuþaka ñurā, “Ikarā miruþabe”, mijia ãñu. Wayuoka baaikite þuri, “Torāja mirīkamaþe, merīberiye'e torāja miruþapabe”, mijia ãrīrijayu. I'suþaka wayuoka baairāte ãñurā imariþotojo, “Imatiyairā nime”, ãrīwa'ri jia rīkimakaja ba'irījia rikairāte mijia baairokaþi þuri ba'iaja mijia baayu. I'suþaka

---

* **2:2 Anillo**

simamaka ñ'rātiji jiyipupaka ñrību'aberawa'ri, ñ'rīka ta'iarāja imarijaribeyurā mijā ime.

5 Ate jia mijā ñ'mitipe yijeyomarā. "Yire mijā ñ'mitiripēabe", Tuþarāte ñrīkaroka yi'yurā rīkimarāja nime wayuoka baariþotojo sayi'yurā. "Wayuoka baairā ba'iratarā nime", Tuþarāte yi'ribeyurāte nareka ñrīrijayua imariþotojo, Jesucristore yi'yurā nimamaka, "Jiibaji kire yi'yurā najarirū", ñrīwa'ri jia Tuþarāte nare jeyobaarijarirāñu. Suþa imari kērīka upakaja kika rīrākibiriwa'ri kire yi'rīrijayurā kijā'merūkirō'ñrā eyarükirā imarā.

6-7 I'suþaka kērīka simako'omakaja wayuoka baairāte jiyipupaka ñrībeyurā mijā ime. Wayuoka baairāreka i'suþaka ñrīriþotojo, rīkimaka ba'irījia rikairāte takaja jiyipupaka ñrīrijayurā mijā ime. "¿Naþareareka ba'iaja majūarijayu", mijā ñrīwārūbeyu bai je'e? Mia: Ba'iaja mijare baawa'ri ñparimarā þō'irā mijare okabaarī ne'ewa'rīrijayu. Suþabatirā jiitakiji Jesúre imako'omakaja kirika bojariroka ñ'mitiriripē'yowa'ri ba'iaja kireka jaiyuyeirā nime. Jesúrirā imariþotojo ðikapí ñrīwa'ri jia nareka mijā þuþajoayu je'e?

8 Ikuþaka maiþamaki Jesúre mare jā'meka: "Miþo'ia miwātaika upakaja aperāteoka miwayuñabe", ñrīwa'ri sabojayu Tuþarā majaropññureka. I'suþaka sareka ññua mijā yi'rīrākareka jia baairā mijā imarijarirāñu.

9 Ika mijare ññañua ññurā imariþotojo, jia mijare eyairāte takaja mijā wayuñamaka, "Mija ññu upakaja ba'iaja baairā mijā jayu, yijā'meika yi'ribeyurā imarī", Tuþarāte mijare ññu.

10 Mare kijā'meika simaja yi'yurā imariþotojo, ñ'rāba'i mayi'ribeyua imarākareka, "Ba'iaja baairā

nime yijā'meika yi'ribeyurā imarī", mareka kērīrāñu.

¹¹ Ikupaka sime aþeba'i Tuparāte bojaeka: "Rōmikirā, i'supakajaoka tīmiakirā, aþerāka ba'iaja baawā'imaþekaja mijā imabe. Supabatirāoka þo'imajare jāäbekaja mijā imabe", mare kērīka. Rōmikirā þuri i'supaka kērīka yi'þaraka imarā, aþerāka ba'iaja baawā'imaribeyurā imariþotojo þo'imajare mijā jāärākareka kijā'meika yi'ribeyurā mijā imarāñu.

¹²⁻¹³ Ba'iajabaarika maja'ataokaro'si kirika bojariroka Tuparāte mare ðrīrūjeyu. I'supaka simamaka samayi'rika, mayi'riberikaoka īatirā simauþakaja sawaþa mare kibaarāñu. Supa imarī mokaþi, maimabaayu uþakaja aþerāte mijā wayuñabe. īakōrī je'e: Aþerimarāre wayuñabekaja imarā, nare wayuñabekaja sawaþa Tuparāte nare jēñerāñu. Aþerāte wayuñabaraka imarā þuri "Wayuñarikaþi Tuparāte yijare īarāñu", ārīwa'ri jījimaka imarā.

Jia baarijayurā maima īatirā, "Rita jia yire yi'yurā nime", Tuparāte mareka ārīrāñu

¹⁴ Mija ã'mitipe yijeyomarā. īrīka "Cristore yi'yuka ñime", ārīriþotojo, Tuparāte yapaika uþaka aþerāte kijeyobaabesarāka, dakowaþamarīa ki-jaiþeika jarirāka. I'supaka simamaka "Cristore yi'yuka ñime", kēñutakapiji Tuparāte tāärükimarīka kime.

¹⁵⁻¹⁶ Æ'mitirikōrīje'e: ī'rārimarā muþaka Tuparāte yi'yurāte kēsia baajīka, supabatirā jariroakaoka wayuoka nabaaþika īariþotojo, "Ba'arika, jariroakaoka jia mijā tōþoerā Tuparāte jia mijare

baarū”, ārīrimīrākaja mijā āñua jiamarīa sime. I'supaka ārīriþotojo nare jeyobaariþupamarīrā mijā imajīka waþamarīaja simajīñu nare mijā jaikoþeika.

17 I'supakajaoka sime Tuþarāte yi'ririkakaka. “Tuþarāte yi'yurā yija ime”, āñurā imariþotojo aþerāte jeyobaariþupamarīrā nimajīka, kire yi'riberiwa'ri supa nabaajīñu.

18 Yijaika yi'riberiwa'ri ikuþaka ī'rārimarāre yire ārījīñu je'e aþeyari: “¿Yaje Tuþarāte miyi'ritiyayu je'e mi'ioka?”, yire narījīñu. I'supaka naþakā'ā, “Ā'ā, Tuþarāro'si jia yibaarijayuapi kire yi'yuka ñima mijare yibeayu”, nare ñarīrāñu. I'supaka imaki imarī, jia nabaarijayua yire nabeabepakā'ā, “Jia Tuþarāte yi'yurā nime”, nareka ārīwārūbeyuka yi'i. Yire þuri ritaja jia yibaarijayua īatirā, “Rita, jia Tuþarāte yi'yuka kime”, narīwārūrāñu.

19 Naþupajoikaþi þuri “ī'rīkaja kime Tuþarā”, ārīþupajoairā nime. Rita sime. I'supaka rita ima najaika simako'omakaja aþerāte wayuñabeyurā nimamaka, “Tuþarāte yi'yurā nime”, nareka marīwārūbeyu. īakōrī je'e: “ī'rīkaja kime Tuþarā”, ārīþupajoairā nime Satanárika ima naro'si. Sōñurā imariþotojo tararikaþi kire nakīkirijayu nare kiwēkomabaarūkira imarī.

20-21 Jia mijā ā'mitiþe ðrīþūariþupamarīrā. Aþerāte jeyobaabeyurā mijā imamaka, dako waþamarīa sime Tuþarāte yi'yu upaka mijā imakopeika. Sōñurā mijā imaerā mañeki Abraham imaroyikaki majarokakaka mijare yibojaerā baayu mae. Jia Tuþarāte yi'yuka imawa'ri kimakireje kiro'si kijoeñirā baakoþeka. I'supaka

kibaamaka ñawa'ri, "Jiitakaja yi'yuka kime Abraham", Tuþaräte kireka ãrïka.

²²⁻²³ Tuþaräte jiitakaräja yi'ritiyaiki imariñ kiyaþaeka uþakaja Abrahamre baaeka. I'suþaka kibaaekaþi "Jiitakaja Tuþaräte yi'rimirïrïkawa'yuki kijarika", kireka ãrïwärüirä mijä ime. Bikijarä ikupaka Tuþarä majaroka bojaþjirimajire o'oeka: "Jia Tuþaräte yi'yuka Abrahamre imaeka. Suþa imariñ 'Dako okamirämarïaja jia yika kima ñoñu', Tuþaräte ãrïka", sãñu. I'suþaka kireka kërïka be'erö'õ Tuþaräte yi'ritiyawa'ri kimakireje kiro'si kijääerä baakopeka simamaka Tuþarä majaroþüñurä o'oeka rita ima.[†] Suþabatiräoka "Yijeyomaki mime", Abrahamre kërïka", sãñu.

²⁴ I'suþaka Abrahamre baaeka õñurä imariñ, "Tuþaräte yija yi'yu", mañujikatakapimariña jia kika majayu", ãrïwärüirä maime. Kire yi'riwa'ri, kiyaþaika uþakaja baabaraka maimaräkareka "Dakoa okamirämarïrä ja jia yika nima ñoñu", Tuþaräte mareka ãrïrãñu.

²⁵ Ikupaka sime apea: Niñerü e'eokaro'si ïmirïjaka ba'iaja wä'imarïrirömo imariþotojo ikupaka Rahab imaroyikakote baaeka Tuþaräte yi'riwa'ri. Judioräka ïþamaräre þüataekaräre etamaka ïatirä, "Mija majamaräre mijare jää'si, yiwi'iarä mijä ru'rikäkabe. Suþabatirä ma'a mijä ru'riwa'rîkirö'õ mijare yibojarâñu", nare kôrïka jia nare baawa'ri.[‡] I'suþaka kobaamaka ïatirä, "Jiitaka baaiko koime", Tuþaräte koreka ãrïka.

²⁶ Õrïkôrï je'e: Maþo'ia õñimakimarña simajïka dakoapí ãrïwa'ri õñia imaberijïka. I'suþaka imariika

---

[†] **2:22-23** Véase Génesis 15.1-6; 22.10-12. [‡] **2:25** Véase Josué 2.1-21.

uþakajaoka sime, Tuþarâte yaþaika uþakaja baaberikoþeripotojo, “Kire yi'jurâ yija ime”, marîkoþejîka.

3

Ba'iaja jairikaþi ãrïwa'ri rïkimakaja ba'iaja mabaarijau

¹ Yijeyomarâ, ï'rïka uþakaja Tuþarârika bojariroka wârõrimaja oyiaja imarika mijâ þupajoa'si. ï'rârimarâja sawârõrimaja mijâ imajîkareka jia simajîñu. Ikuþaka mijâ õñu: Tuþarârika nare nawârõika uþakaja nayi'riberryikareka, aþerâ þemawa'ribaji sawaþa nare Tuþarâte jêñerâñu.

² Rïkimakaja sime ba'iaja mabaaika. I'suþaka simako'omakaja, sarakajeþâætirâ jia jaibaraka imarâ tarâja nime ritaja Tuþarâte yaþaika uþakaja baawârûrijayurâ.

³ Kûþajîka marêrõkaka imako'omakaja, saþi jaibaraka rïkimaka ba'iaja maþoajiyeyu. ã'mitirikõñ je'e: ikuþaka sime ba'iaja majaika: Jo'baki kawarute imakoþeko'omakaja kûþajîka þerumijia kirijokopearâ maþi'þeikaþi ãrïwa'ri kire mabaarûjeika uþakaja yi'yuka kime.

⁴ I'suþakajaoka sime jo'baka kûmuá saro'si. Wîrõa jâjia baeko'omakaja kûþajîka wêrûþâiaþi samatemarîkawârûyu, ma'ririyaþairõ'õrâ sa'ririika yaþawa'ri.

⁵ I'suþakajaoka sime marêrõkaka. Kûþajîka simako'omakaja saþi ãrïwa'ri aþerâreka ba'iaja majaifu, “Imatiyairâ imarî, aþerâte þemawa'ribajirâ yija ime”, ãrîþuþajoawa'ri. Mia, i'suþakajaoka

sime peka saro'si. Kūpajītakajīkaþi mawāäika imariþotojo jo'baka riopakiaka sajoeyu.

⁶ I'suþaka sime marērōkaka. Saþi ba'iaja jaibaraka rīkimarā aþerāte ba'iaja majūarūjeyu. Majaika ã'mitiritirā "Ritaoka ba'iaja baairā nime", aþerāte mareka ãrīwārūrijayu. Ba'iaja jaiwa'ri maimarika mabitatarijayu. Suþabatirā aþerāte ba'iaja baairā majarūjeyu. Satanāre ba'iaja mare jairūjemaka, i'suþaka maro'si simarijayu.

⁷ Mia. Ritaja ba'irījia ima, wī'ñaka, ãñaka, suþabatirā riakakakaoka þo'imajarūjewārūirā maime.

⁸ I'suþaka simako'omakaja ba'iaja majaika þoto, "I'suþaka jaibekaja maimaye'e", ãrīwārūbeyurā maime, sarakajeþāwārūberiwa'ri. I'suþakajaoka ãñaka mare kukuika þoto say'i'aika uþaka majaikaþi ba'iaja aþerāte maimarūjeyu.

⁹⁻¹⁰ I'suþaka simamaka "Jia yijare mibaayu", Maþaki Tuþarāte ãñurā imariþotojo, "Ba'iaja najūarū", ãrīwa'ri aþerāreka majairijayu. Yijeyomarā, i'suþaka jaiyuyebu'abekaja maimaye'e, "Ñima uþakaja nimarū", ãrīwa'ri Tuþarāte þo'ijiaekarā maimamaka.

¹¹ Õrīkõrīje'e: ¿Okokopea jia waria okoa þoataika, jū'akapitiyika rukubaka þorijíka rukuya mijareka?

¹² I'suþakajaoka higuerajüki imariþotojo olivo wāmeika õterikirika uþaka ruiberijíka. I'suþakajaoka iyaka, higuerarika uþaka rikariberijíka. Suþa imarī okoa rukubaka imabeyu uþaka aþerāreka ba'iaja jaibekaja maimaye'e yijeyomarā.

Tuþarāte mare jeyobaamaka õrīþuþairā

maimariñu

13 Í'rīka mijā pō'irā "Tuþarāte yaþaikakaka ūrīþupaiki nime", ãñukate imajíkareka jia oyiaja kibaajíñu. I'suþakajaoka aþerāte þemawa'ribaji imabekaja, jia nare kijeyobaarijarijíñu. I'suþaka kibaamaka ñatirā, "Jia ūrīþupaiki imawa'ri, jia baawärüki kime", aþerāte kireka ãrīrāñu.

14 Aþerāte oakiriwa'ri nare mijā ã'mijílarāka, suþabatirā aþerāte þemawa'ribaji imarika mijaro'si takajíkaja þuþajoariþotojo, "Jia ūrīþupairā yija ime", ãþaraka jíjimakaþi aþerāte mijā jaikoþeyu. I'suþaka imawa'ri jia wājia imakoþeikakaka mijā ã'mitiriþe'yorijayu.

15 I'suþaka imarā Tuþarāte yaþaika uþakamarā þuþajoawa'ri, ūrīþupakirāmarirā nime. Wejeareka imarāte þuþajoairokaþi nimarijayu. Suþabatirāoka Espíritu Santore ã'mitiriþeabekaja, ba'iaja naþuþaka nare ãñua Satanárikapi i'taika sime.

16 I'suþakajaoka nare oakiþaraka aþerāte na'mijílarāka, suþabatirā "Nare þemawa'ribaji õñurā yija ime", narírāka rukubaka þuþajoairā jariwa'ri, i'suþakajaoka ritaja nayaþaika uþakaja ba'iaja baairā najarirāñu.

17 I'suþaka mare simakoreka, ikuþaka sime Tuþarāte yaþaika uþaka imarikakaka: Jia oyiaja baabaraka, suþabatirāoka jia aþerāka imariyaþawa'ri oka naka jiebaraka maimarijariñu. I'suþaka simamaka aþerāte ãñua ã'mitiritirā, mayaþaikatakaja þuþajoabekaja, jia nare mawayuñarāñu. Suþabatirāoka wayuñabu'awa'ri jia Í'rätiji jeyobaabu'abara ka maimarijariye'e. I'suþakajaoka waþuju

þakibu'abekaja, mañu upakaja baabaraka maimaye'e.

¹⁸ Suþabatirã aþerãka jia imarijariwa'ri, oka jiebaraka jia natiyiaja nimaerã aþerãte jeyobaari-maya þuri jiitakaja baairã imarã. I'suþaka imarã nimamaka, najeyobaairãoka jia imarã jarirãñurã naro'si.

4

Ba'iaþupakirãre ima upaka imarika yaþaberiwa'ri Tuþparãte yaþaika upaka maimaye'e

¹ I'suþaka yi'ribu'abeyurã imarã mijä tiyiaja jääjirokaþi ba'iaja jaibu'arika imarijayua mijaro'si. Ðakõrõ je'e: Mija þupaka mijare äñu upakaja baariyaþawa'ri Tuþparãte yaþaika upaka mijä baabeyu.

² I'suþaka imarã imarã mijä yaþaika upaka mijare imarüjbeyurãte mijä ri'kakopeyu. Nayayaþaika upaka ima töpowärürirãte ïatirã nare mijä oakiririjayu nuþaka satöþowärübeyurã imarã. Maräkä å baatirã satöþowärübeyurã imarã, boebariwa'ri okajäjiþi mijä þipëbu'arijayu. I'suþaka mijaro'si sime mijä yaþaika Tuþparãte mijä jëñerijaribeyua simamaka.

³ Kire mijä jëñekopeika þoto ba'iaþiji kire mijä jëñeika simamaka mijare sakija'atabeyu. Mia je'e: Mijaro'sitakaja þupajoabaraka Tuþparãte mijä jëñekopeyu, jëñimaka mijä imarükkitakaja þupajoarijayurã imarã.

⁴ I'suþaka imawa'ri Tuþparãte yaþabeyurãte ima upaka mijä ime mijaro'si. Tuþparãte yi'ribeyurã þuri, õñia nimatiyikuriji nayaþaika

takaja ƿupajoawa'ri ba'iaja baarijayurā nime. Nuƿaka ƿupajoawa'ri ba'iupakaja Tuƿarāte baawā'imirīrimaja uƿaka mijā jayu.

⁵ Rita sime, īakōrī je'e. Ikuƿaka sabojayu Tuƿarā majaroƿūñurā kire bojañjirimajire o'oeka: Mare kiþo'ijiaeka simamaka, "Yire oyija ã'mitiriþēatiyairā nimarū", ārīwa'ri Tuƿarāte mare wayuñayu.

⁶ I'suƿaka simamaka "Jia þo'imajare yire ã'mitiriþēarū", ārīwa'ri nare jeyobaarika ƿupajoarijayuka kime Tuƿarā. Rita ñañu īakōrī je'e: "Naƿupaka nare þakimakaja 'Ӧrītiyairā yija ime', ãñurāte jeyobaabeyuka kime Tuƿarā. 'Aƿerāte ƿemawa'ribaji imabeyurā yija ime', ãñurāte ƿuri jia kijeyobaayu", ārīwa'ri sabojayu kimajaroƿūñurā.

⁷ I'suƿaka ima ƿupajoawa'ri "Tuƿarā, ñiƿamaki mime", ārīwa'ri kiyaƿaika uƿaka oyija baabaraka mijā imabe. Saƿi mijā imarākareka Satanāre mijā þe'jomaka mijare ba'iaja baarūjewārūberiwa'ri mijareka kiru'rirāñu.

⁸ Tuƿarāka jiibaji rīrākibiƿaraka mijā imarākareka jiibaji mijare kiwayuñarāñu. Mija ã'mitiþe ba'iaja baairā. I'suƿaka mijare baaiki kimamaka ba'iaja mijā baaika ja'atatirā, jia oyija mijā imarijaþe. I'suƿakajaoka ba'iaja ƿupajoabekaja "Tuƿarāte yaƿaika takaja yija baarāñu", ārīwa'ri ī'rārokapiji ña'rīyaarīji mijā imabe.

⁹ Mia je'e: Ba'iaja baariþotojo jījimaka mijā imarijau. I'suƿaka imabekaja, "Ba'itakaja baairā yija ime", ƿparaka rīomarītirā mijā ƿupape'þe.

¹⁰ Toƿi mae kireka ƿemawa'ribaji mijā

þuþaka baabeyurā mijā ima īatirā “Imatiyairā nimajiparū”, Tuþarāte mijareka ārīrāñu.

*Majeyomarāre   ba'aja   jaiwā'imarībekaja
maimaye'e*

¹¹ Mija ã'mitiþe yijeyomarā. Ba'aja jaiwā'imarību'abekaja mijā imabe. Suþabatirā “Ba'aja imawa'ri ba'aja jūarūkirā nime”, nareka mijā ārīrijaria'si. Ika mijare ñañua yi'þekaja ba'aja mijā jeyomarāreka jaiwā'imañurā mijā imarākareka þuri, “Mija þo'ia mijā wātaika uþakaja aþerāte mijā wātabe”, ārīwa'ri Tuþarāte jā'meika yi'ribeyurā mijā imarāñu. “Tuþarāte jā'meika yi'rīrūkimarā sime”, ãñurā uþaka “Ba'aja jūarūkirā nime”, mijā ārīkoþeyu.

¹² I'suþaka simako'omakaja Tuþarā ūrīkaja imaki “Ikuþaka jia mijā baabe”, ārīwa'ri mare jā'mewārūiki. Suþa imarī Tuþarājaoka imaki ritaja þo'imajare baaika īawārūtirā, ba'aja imarika tiybeyurō'orā na'rīrūkia imakareka nare jeyobaaiki. I'suþakajaoka, ikijioka imaki ba'aja imarika tiybeyurō'orā þo'imajare þūatarimaji. ¿Tuþarā ūrīkaja i'suþaka baarimajire imako'omakaja mijā jeyomarāreka “Ba'aja baarimaja nime”, ārīwārūirā mijā ime bai je'e?

*Tuþarāte jērībekaja kibo'ibajirā uþaka
maþuþayariji majē'rāko'aberijīñu*

¹³ Mia je'e. “Ireje ma'riberiye'e, waeroka aþea wejearā a'ritirā ūrākuri wejejē'rākareka mawaruaka ījipatatirā rīkimakaja niñerū matōþoari”, ãþaraka jjimaka mijā imarijayu ūrārimarā. I'suþaka ãñurāte yokajāaerā baayu mae.

14 “Waeroka i'supaka yijaro'si simarāñu”, mijā ãrīwārūbeyua sime. Ñoaka õnia imarūkimarīrā maime. Īakōrī je'e: Bikitojo namasika ruika ñojimarīji ririþataika uþaka maime.

15 “Tuþarāte yaþajikareka, õnia yija imatiyikuri ikuþaka yijabaarāñu, isiaoka yija baajīñu”, mijā ãrīrāka jia simarāñu mijaro'si.

16 I'supaka simako'omakaja Tuþarāte yaþaika þupajoabekaja mijā þupayariji mijābaarūkitakaja bojarijaþaraka jījimaka mijāime. I'supaka mijā bojakopeika yaþabeyuka Tuþarā.

17 Suþa imarī ika mijaro'si yo'orijayua īatirā, “Ikuþaka maimarika Tuþarāte yaþayu're”, ãrīwārūriþotojo samija baabesarakareka, ba'iaja baairā mijā imarāñu.

5

“Aþerāte ba'iaja baawa'ri, wayuoka baabeyurā ba'iaja jūarāñurā”, Santiago ãrīka

1 Dakoa wayuoka baabeyurā imariþotojo Tuþarāte yi'ribeyurā, yire mijā ã'mitiritiyabe. Ñamajī ba'iaja jūarūkirā imarī ba'itakaja þuparibaraka mijā imabe.

2 Mia je'e, ritaja mijā rikaika rabaika uþaka sime. Suþabatirā, jíá jariroaka mijā rikakopeikaoka butu ba'arikaro'siji sime.

3 Suþabatirā mijāoro, i'supakajaoka mijā niñerū rīkimakaja tōþotirā samija jietaruþamaka bitamarīka uþaka sajayu. I'supaka simamaka īawa'ri “Wayuoka baairāte saþi najeyobaari imakopeyu”, aþerāte mijareka ãrīrāñu. No'oþirāmarīja wejetiyia seyarūkia

jariwa'riko'omakaja r̄ikimabaji niñerū mijā mo'arijayu. Saipi ār̄iwa'ri ba'iaja baarika tiybeyurō'ōrā a'rirūkirāja mijā ime.

⁴ Apea, mijā ōteriki r̄ioa ba'iraberimajare waapañibeyurā mijā ime. I'supaka mijā baaika īaiki kime Tuparā. Supabatirā "Jia naro'si yija ba'irabeko'omakaja, yijare nawapañibeyu", mijareka nañua ā'mitiyuka kime.

⁵⁻⁶ Supabatirā ba'iaja baabeyurāteje mijā okabaarijavy ūparimarā wājitāji. I'supaka nare mijā baariþareareka ī'rārimarā wayuoka baairāteje najāāroyika. I'supaka ba'iaja nare mijā baamaka, marākā'ā mabaaberijika naro'si simamaka ba'iaja nare mijā baaeka narakajeþāäeka. Dika jariwa'ririmariāja rikairā imarī ūñia mijā imatikurijikaja mijā baariyaþaika upakaja baarijavyurā mijā ime. Ikuþaka sime ā'mitirikōrī je'e: Wa'ibikirāwēko najāāerā baaika ruþu r̄ikimakaja sanaji'ayu jia ūkirika sajarirāka þoto sajāāokaro'si. I'suparā mijā imamaka "Ūñia nimarō'ōjitejika takaja jia nimakoþeyu, ba'iaja jūarūkirā imariþotojo", Tuþarāte mijareka ãñu.

Ba'iaja jūariþotojo Tuþarāte yi'riwa'ri samarakajeþāäye'e

⁷ Yijeyomarā wātaka ñoñurā, mae apea ate mijare yibojaerā baayu. Ā'mitirikōrī je'e: Aþerāte ba'iaja mijare baariwā'imarīko'omakaja Maiþamakire i'tarūkia þuþajoabaraka kiyapaika upakaja baabaraka mijā imarijaþe. Mia apea, ikupaka ūterikia ūterimajire ime: Sakiþterāka be'erō'ō þu'erō'ō seyarāka þoto "Jājia yiro'si

jariwa'ri jia saruirāñu je'e", ãrīwa'ri jajumarīaja sakita'ayu.

8 I'supakajaoka mijā imarijaþe mijāoka, Maiþamakire þe'rietaryukia ta'abaraka kiyaþaika uþaka baarija'atabekaja. "No'oþirāmarīaja sajariwa'yu þo'imajare baaika mirāka ðarī ketarūkia", ãrīwa'ri i'supakā mijā imabe.

9 Yijeyomarā, "Ba'iaja baarimajarata nime", ãþparaka Tuþarāte yi'yurāreka jaibu'abekaja mijā imabe, sawapa Maiþamakite ba'iaja mijare jūarūjekoreka. "No'oþirāmarīaja sajariwa'yu kiþe'rietaryukia", ãrīwa'ri i'supakā mijare ñañu.

10 Yijeyomarā, ã'mitirkōrī je'e. Ikuþaka nimaeka Tuþarāro'si bojaþirimaja: Ba'iaja þo'imajare nare baako'omakaja, sarakajepāðabaraka Tuþarāro'si bojaþirijaþparaka nimaeka. I'supakā nimaeka simamaka nimaeka uþakaja mijā imabe mijaro'si.

11 Õrikōrī je'e: Ba'iaja jūariþotojo Tuþarāte yi'riwa'ri sarakajepāðrijayurāreka "Jiirā nime Tuþarā ñakoareka", ãñurā maime. I'supakā kimaeka Job imaroyikaki kiro'si. Ð'rāba'imarīa ba'iaja jūariþotojo Tuþarāte yi'ririya'atabeyuka kimaeka. Suþa imarī ba'iaja kijūaeka be'erō'ðpi þuri jia imarika kitðþoeka õñurā mijā ime. Suþa simamaka "Mare wayuñatiyaiki imarī, jia Tuþarāte mare baarūkirā maime", ãñurā mijā ime.

12 Yijeyomarā ikuþaka sime aþea imatiyaikakaka: "Ikuþaka yija baarāñu", mijā ãñu be'erō'ð simauþakaja mijā baarijaþe. Rita mijā ãñua, "Tuþarā pariji õñuka yija ãñua", mijā ãrī'si. Suþa imarī rita ãrīrijayurā mijā imamaka, "Jee", mijā ãrīrāka, "Jēno'o", mijā ãrīrākaoka, mijare

nayi'rirāñu. I'suþaka imarā mijā imamaka, sawaþa Tuparāte mijare jēñebesarāñu.

Ikuþaka sime Tuparāte yi'riwa'ri kire jēñerika

13 Aþea mia. Ka'wisika mijā jūaika þoto, "Tuparā, yire mijeyobaabe", kire mijā ãrīrijapē. I'suþakajaoka jijimaka mijā imarāka þoto Tuparāte jiyipupayeebaraka mijā bayakoyabe.

14-15 I'suþakajaoka ðrīkate wāmarāa jarirāka þoto Cristorika yi'yurāte imaruþutarimajare mijā akabe. Nare mijā akamaka wāmarāa imaki þō'irā etatirā kūþapjī iyebaka kiþo'iarā nabu'arāñu. Suþabatirā "Marákā'ā baawārūberiwa'ri Tuparā þuri kire tāärāki", ãrīwa'ri kire najēñemaka, wāmarāa imakite jājirāñu. Suþabatirā ba'iaja kibaaeka kireka imajikarekaoka sareka kire kiwayuñarāñu.

16 I'suþaka wayuñaiki Tuparāte imamaka ba'iaja mijā baaika mijā bojabu'abe. Samija bojabu'arāka be'erō'þpi mijā tiyiaja Tuparāte mijā jēñebe sareka mijare kijieokaro'si. Tuparāte yaþaika uþakaja jiipuparā maimarākareka, kire majēñeika uþakaja jiaþi mare ã'mitiritirā tērīwa'ribaji mare jeyobaarükika kime.

17 Tuparāro'si bojañjirimaji, Elías imaroyirekaki, muþaka þo'imajiji imaekaki kiro'si. I'suþaka imariþotojo, Israel ka'iarā okoa jaririka yaþaberiwa'ri Tuparāte kijēñeka uþakaja, maekarakakuri wejejē'rā aþejē'rā ñe'metājirō'ðjirā okoa jariberika.

18 I'suþaka simaeka be'erō'ð, torā okoa jaririka yaþawa'ri Tuparāte kijēñemaka okoa jarika ate. I'suþaka sabaaeka be'erō'þpi jia ðterikia ruika mae.

19-20 Mija ã'mitiþe yijeyomarã. Mija watopekarã ð'rïka Tuþaräte yapaika upaka imarika ðrïriþotojo saja'atawa'ri ba'iajabaarimaji jarijklite, mijia jeyobaabe. Jia Jesucristore yi'yu ka kijariþe'aokaro'si kire jeyobaaiki þuri jia kire baaräki. Ika jia mijia ðþe: I'supaka jia kire kijeyobaamaka, rïkimaka ba'iaja kibaaiureka Tuþaräte kire saye'kariarãñu. I'supaka simamaka kireyaräka poto ba'iaja jüarika tiyibeyurð'ðrã ke'rirükia imakopeikareka kire kitääärãñu.

I'tojïräja sime ruþu.

**Tuparã Majaroka
NT Portions in Tanimuca-Retuarã**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tanimuca-Retuarã

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Portion only

in Tanimuca-Retuarã

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
4e379460-3432-5782-bd03-3b795b62c06a